

TÁJÉKOZTATÓ A CSEH ÉS A MAGYAR KÖZÖSSÉGI ENERGIÁRÓL

Kapcsolat: Kovács Bence, Botár Alexa | kozossegienergia@mtvsz.hu

2019 December

Tartalmi összefoglaló

- A közösségi energia Magyarországon és Csehországban is gyerekcipőben jár.
- Az elégtelen jogi keret megnehezíti az energiaközösségek létrehozását.
- A kihívások dacára azonban számos közösségi kezdeményezés működik.
- Amint Magyarország és Csehország megfelelő szabályozást vezet be, a projektek fejlődésnek indulnak.

Tájékoztatónk célja a közösségi energia magyarországi és csehországi helyzetének bemutatása, hiszen a közösségi energia szempontjából mindkét országban hatalmas, ám kiaknázatlan potenciál rejlik. Célunk továbbá a Megújuló Energia Irányelv nemzeti jogba való átültetésének fontosságáról beszámolni. Ez ugyanis lehetővé tenné az állampolgárok és a közösségek számára, hogy egy igazságos, gördülékeny és egyben demokratikus energiaátmenetet valósítsanak meg, ami társadalmi haszonnal is jár.

A megújulóknak közösségi támogatásra van szüksége

Európának sürgősen át kell állnia a tiszta és biztonságos megújuló energia használatára. Annak érdekében, hogy az éghajlatváltozás legsúlyosabb hatásait megelőzzük, az energiaátmenetet gyorsan kell megvalósítani; az állami támogatás hiánya azonban lassítja a folyamatot.

Az egyének és közösségek általi áramtermelés a nagyszabású megújulóenergia-fejlesztések egyetlen olyan formája, amely inkább pozitívan, mint negatívan hat az állami támogatásokra. Európa rendkívül gyors energiaátmenetre törekszik, amelyben a közösségi energia központi szerepet kap, hiszen az nem csak lehetőséget ad a gyorsabb, igazságosabb energiaátmenetre, de közben társadalmi haszonnal is jár.

1. ábra Forrás: CE Delft 2016: The potential of energy citizens bit.ly/energycitizenstudy

A közösségi energia bevetésre készen áll

Az egyének és közösségek általi áramtermelést olykor elhanyagolható, centralizált jelenségként ábrázolják. Ez azonban egyáltalán nem igaz rá, az állampolgári részvételre számos példát láthatunk. Erre jó példa Németország, ahol az újonnan telepített megújulóenergia-kapacitás csupán 16%-ban tartozik a hagyományos nagy energiavállalatok fennhatósága alá (2016) [3]. 2050-re az uniós állampolgárok és energiaközösségek az EU áramigényének 45%-át megtermelhetik (1. ábra) [4]. Az energiaátmenet Európa-szerte beindul, mivel a lakosok, közösségek, városok és helyi önkormányzatok egyre több energiaprojektet hoznak létre, valamint egyre többen irányítják és termelik meg saját megújuló energiájukat [5].

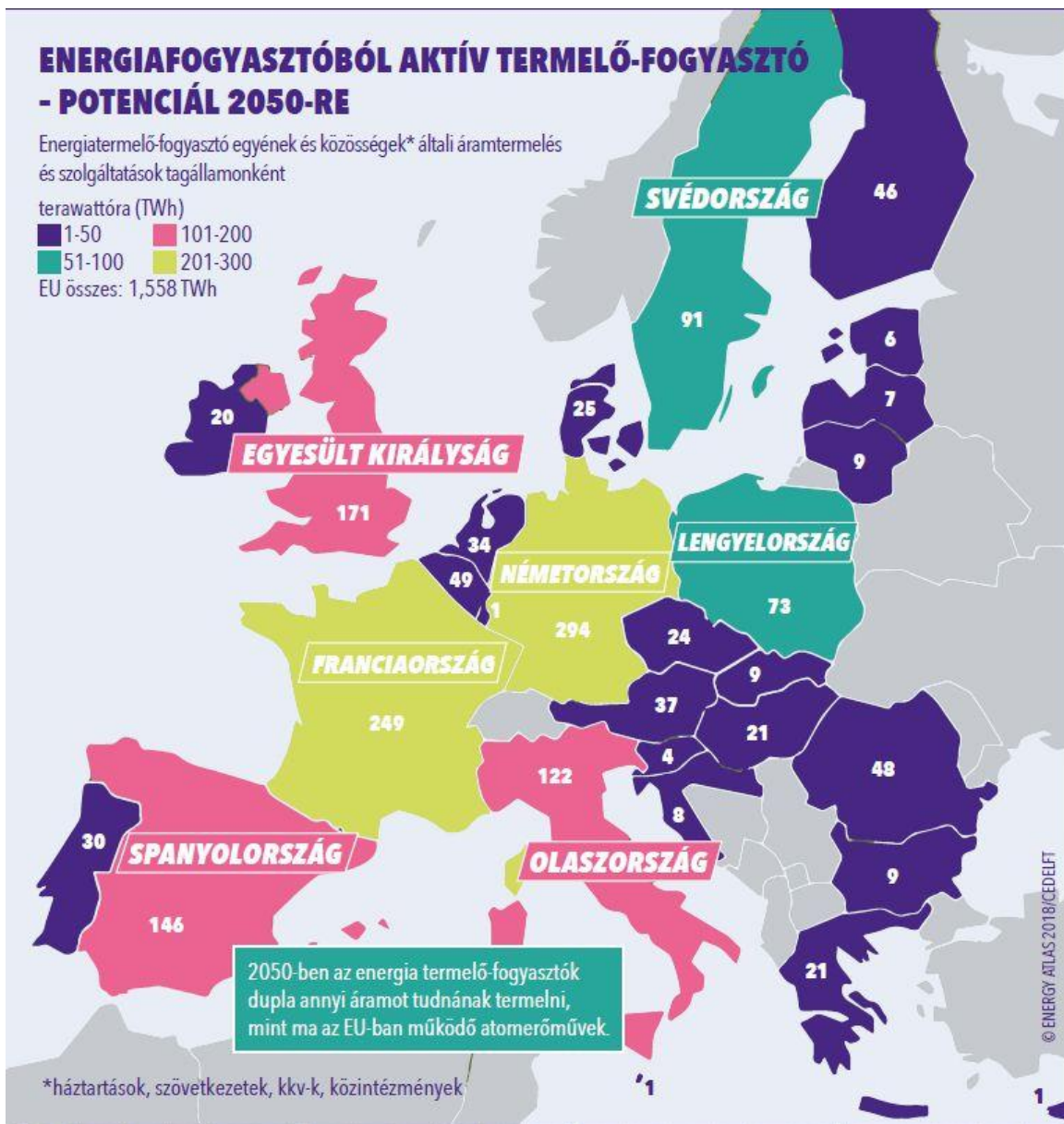
Az Európai Unió mutatja az utat

Az EU a „Tiszta Energia minden európainak” javaslatcsomag elfogadása és a Megújuló Energia Irányelv (RED) bevezetése által elismeri a közösségi energia fontosságát, valamint új jogokat ad az uniós lakosoknak és közösségeknek, hogy megtermeljék, tárolják, használják vagy akár el is adják saját megújuló energiájukat [1].

E jogokat kell most a tagállamoknak átültetniük a gyakorlatba, ami igencsak kívánatos, tekintve, hogy a közösségi energia fejlődése nem azonos mértékű és ütemű a különböző tagállamokban. Németországot és Dániát például régóta a közösség által működtetett megújuló energia projektek úttörőinek tekintik.

Kelet-Európa: a támogatottság még várat magára

Ezzel szemben más országokban – elsősorban Közép- és Kelet-Európában –, ahol a megújuló energia többnyire a nagyvállalatok kezében van, az energiaközösségek kialakítása még várat magára (2. ábra). A régióban az elmúlt években számos országban stagnált vagy csökkent a megújuló energiák használata [2]. Ezekben az országokban tehát a megújuló energiának sürgősen társadalmi támogatottságra van szüksége. A civil társadalmi csoportok körében az az általános elgondolás, hogy a lakosság által kezdeményezett energiaprojektek kiválóan megfelelnek a célnak.

2. ábra Forrás: Heinrich-Böll-Stiftung, 2018. *The European Energy Atlas 2018*, <https://mtvsz.hu/dynamic/energiatlasz.pdf>

Csehország: a kiaknázatlan lehetőségek országa

A cseh civil társadalom és a helyi önkormányzatok szerint a közösségi energia kiváló lehetőséget rejt a városok és a vidéki közösségek számára.

Az ország északi részén található egyik település, Kněžice az első cseh energiatfüggetlen község. Kiváló példa arra, amikor a közösségi energia lehetővé teszi a villanyszámla csökkentését és a helyi vállalkozások támogatását úgy, hogy közben a környezeti hatások is csökkennek (lásd lentebb). Manapság azonban – támogató jogszabályi intézkedések hiányában – az országban kevés közösség igyekszik Kněžice példáját követni. Csehországban a közösségi energia valójában csekély számú, lakossági kézben lévő megújuló energia projektre korlátozódik, amelyek 2013-ban, még azelőtt indultak el, hogy a támogatásokat megszüntették volna. Jelenleg nincs közvetlenül a lakosság által kezdeményezett megújuló energia projekt.

Jogi keretek

Csehország 2004 és 2013 között több mint kétszeresére növelte megújulóenergia-kapacitását [2]. Ám 2013-ban az állam megszüntette a betáplálási tarifákat és az egyéb támogatási formákat, így a megújuló energiának – beleértve a közösségi energiát is – leáldozott. Jelenleg sem a megújulókat, sem a lakosság közösségienergia-tulajdonlását nem támogatják. Ami azt illeti, a jelenlegi jogi keretrendszer többet árt, mint használ, mivel a megújuló energia projektek beindítását hosszadalmas engedélyeztetési folyamat előzi meg. Ebből kifolyólag hiába nagyobb az érdeklődés a lakosság részéről például a szélenergia iránt, egyes térségekben katonai létesítmények és községek közelében is tilos szélturbinát telepíteni.

Mi lesz így a cseh közösségi energiával?

A Megújuló Energia Irányelv cseh jogba való átültetése némi reményre adhat okot a közösségi energia támogatóinak. A közösségek, önkormányzatok, polgármesterek és a civil társadalom összefogása biztosíthatja, hogy az irányelv átültetése valóban elhárítsa az adminisztratív akadályokat, és zöld utat adjon a megújuló energia projekteknek.

Kněžice: az energiatfüggetlen község, ahol fellendül a helyi gazdaság és csökken a szén-dioxid-kibocsátás

Kněžice helyileg előállított biomasszát használ, ennek következtében nem szorul importált szén felhasználására, az így felszabadult pénzt pedig helyi vállalatokba fektetheti. Immáron több évnnyi tapasztalat alapján elmondható, hogy ez a helyi gazdaság fellendüléséhez és a település szén-dioxid-kibocsátásának csökkenéséhez vezetett.

A kněžicei bioenergia-rendszer

- Csaknem az egész lakosságot ellátja, több áramot termel, mint amennyire a községnek szüksége van [6]
- A biogázüzemben és a biomassza-erőműben a helyi hulladék és biomassza felhasználásával termelnek energiát
- Évente több mint 8 000 tonna szén-dioxid kiváltását teszi lehetővé [7]
- Teljes mértékben az önkormányzat kezében van, és 6 lakosnak ad munkát

A projektnek azonban számos kihívással kell szembenéznie: ahelyett például, hogy az önkormányzat közvetlenül a lakosoknak adhatná el a megtermelt áramot, kötelessége előbb a hálózatba juttatni azt – ahonnan azután a lakosok ötszörös áron vehetik meg [8]. Ez eltántorítja a lakosságot attól, hogy energiaprojekteket kezdeményezzen, valamint a település ez irányú fejlődését is gátolja.

Az önkormányzati épületeken ugyanis szeretnének napelemes rendszereket elhelyezni, de a jelenlegi jogszabályi keretek között ez nem lehetséges. Kněžice mellett sok más kelet-európai város és falu lenne kész tenni az éghajlatváltozás ellen, ám a nemzeti szintű akadályok meggátolják őket ebben.

„Én bízom benne, hogy az új jogszabályok elfogadása új lehetőségeket hoz majd számunkra. Amennyiben az állam ismét támogatni fogja a megújuló energiákat, legjobb lesz az önkormányzatokba befektetni” – Milan Kazda, Kněžice polgármestere

Magyarország: a zöld jelzésre várva

A magyar önkormányzatok élen járnak az energia-önellátásban: a több ezer megújuló energia projektnek köszönhetően tiszta és méltányos árú energiát termelnek az önkormányzati épületek számára. A magyar közösségi energiában több potenciál rejlik annál, mintsem hogy csupán az önkormányzati tulajdonban lévő energiaprojektekre korlátozódjon. Jelenleg lakossági csoportok vannak kialakulóban, hogy saját közösségi energia projektet kezdeményezzenek. Törekvéseiket azonban nagyban gátolják a jogszabályok, melyek nem csak hogy nem biztosítanak megfelelő jogi kereteket, de igazságtalan és kellemetlen akadályokat gördítenek a megújuló energia projektek elindítására törekvő közösségek útjába.

Jogi keretek

Magyarországon még nincs olyan jogszabály, amely a közösségi energia működését szabályozná, így a kezdeményezéseknek számos szervezeti és adminisztratív akadállyal kell szembenéznük.

Az ország területén a közösségi energia projektek az energia-önellátás megvalósítására korlátozódnak, ugyanis a hálózatnak eladott magántermelésű áram értéke olyan csekély, hogy nem éri meg többet termelni, mint amennyit fogyasztunk. Ráadásul az országban arra sincs lehetőség, hogy energiaellátók legyünk. Ennélfogva ha egy önkormányzati épület több energiát termelne, mint amennyit elhasználna, az energiátöbbletet nem használhatja fel egy másik önkormányzati épületen, és másnak sem adhatja el, hanem kénytelen alacsony áron a hálózatba táplálni. Új szélérőműveket gyakorlatilag képtelenség építeni, mert a szabályozás szerint a települések 12 kilométeres körzetében tilos szélturbinát telepíteni, még akkor is, ha a lakosság beleegyezne. Ez lényegében az ország teljes területét jelenti.

Mi lesz így a magyar közösségi energiával?

A magyar civil társadalom tudatában van annak, mennyire fontos az EU-s jogszabályokat átültetni a nemzeti jogba, ezáltal pedig elhárítani az adminisztratív és pénzügyi akadályokat. A Magyar Természetvédők Szövetsége által összetartott, kibontakozófélben lévő önkormányzati, közösségi és lakossági együttműködés a közösségi energia tulajdonlásának jobb feltételeit követeli meg. Számukra kulcsfontosságú, hogy a közösségi energia méltányosan részesedjen az energiapiacból (például a méltányos fizetések révén) és az energiátámogatási rendszerekből. Ugyanakkor problémát okoz az energiaközösségek kialakítása is. Számos projekt van kialakulóban, és ezek a Megújuló Energia Irányelv megfelelő átültetésével gyorsan megvalósulnának, így a közösségi energia projektek népszerűsége jelentősen megugrana.

A pilisborosjenői energiaközösség – elektromos helyi buszjárat

Pilisborosjenő egy körülbelül 3000 fős lakosságú község, Budapesttől északra. A Magyar Természetvédők Szövetsége jelenleg itt segít egy kísérleti közösségi energia projekt beindításán. Ugyan a projekt még gyerekcipőben jár, a tervek szerint az önkormányzati épületekre, valamint az egykori iparterületek, elhagyott gyárépületek helyére napelemeket szerelnek majd fel. Az így termelt energiát pedig az elektromos közlekedés támogatására használják, például egy – iskolásokat és időseket szállító – elektromos helyi buszjárat megújuló energiával való fenntartására. A projektet a helyi lakosság, valamint kis- és középvállalkozások bevonásával tervezik megvalósítani. Megfelelő jogszabályok mellett még az is elképzelhető, hogy a későbbiekben kiterjesztik a szomszédos településekre is.

A projekt kiváló példa arra, amikor a lakosság, a civil társadalom és az önkormányzat még a meglehetősen kedvezőtlen jogszabályi keretek között is tevékenyen kiveszi a részét az energiaátmenetből. Magyarországnak és más tagállamoknak tehát olyan törvényeket kell meghozniuk, amelyek inkább elősegítik, mint hátráltatják a közösségi energia tulajdonlását. Ugyanis amint ez megtörténik, a közösségi energia népszerűsége ugrásszerűen meg fog nőni, úgy Magyarországon, mint Kelet-Európában.

Felhasznált irodalom

- [1] Friends of the Earth Europe, 2018. Europeans gain new rights to produce their own energy, available at <https://bit.ly/35pmoIN>
- [2] Eurostat, 2019. Share of renewable energy in gross final energy consumption
- [3] Heinrich-Böll-Stiftung, 2018. The European Energy Atlas 2018, available at www.boell.de/en/european-energy-atlas-2018
- [4] CE Delft, 2016. The Potential for Energy Citizens in the European Union, available at bit.ly/energycitizenstudy
- [5] REcoop, n.d. Map, available at www.rescoop.eu/community-energy-map
- [6] 100% RES COMMUNITIES, 2013. Energy self-sufficient village Kněžice, available at <https://bit.ly/2rYVR7v>
- [7] CEE Bankwatch Network, n.d. Pioneering self-sufficiency, available at www.localeconomies.eu/pioneering-self-sufficiency/
- [8] The ENERGY ACTION Project, 2019. Cold at Home, available at <http://www.coldathome.today/energy-diary/category/Czech+Republic>

A kiadványt az Európai Bizottság LIFE Programja, az Európai Klíma Alapítvány, valamint a német környezet- és természetvédelmi és atombiztonsági szövetségi minisztérium Európai Klíma Kezdeményezése (EUKI) támogatta. A kiadvány tartalma kizárólag a szerzők és a kiadó felelőssége, nem tekinthető a támogatók álláspontjának.

Supported by:

based on a decision of the German Bundestag